

KIRJANDUSLIKKE UUDISEID

N° 20/21

Juuli/August ilmub 10–12 korda aastas
Tellimishind aastas 1 kroon

1928

SISU: 1) Raamat ja rahvas (Aug. Tammani kõne). 2) LUBi kirjandusõhtu 16. VII. 1928 Pärnus „Endla“ teatris. 3) L. S-n: Emakeele uue õppekava teostuseks algkooli V klassis. 4) D. P.: LUBi ankeet (LUBi kirjandusõhtul antud ülevaade). 5) K. o/Ü. „Looduse“ raamatute nimestik. 6) A-S „Varraku“ kirjaštusel ilmunud ja praegu K. o/Ü. „Looduse“ pealaos olevate raamatute nimestik 7) J. Semper: Meie kirjanduslikud teed (J. Roosi arvustus). 7) J. Semper: Ellinor (M. Sillaotsa arvustus). 9) X.: Raamatu-kultuurist. 10) Praegu trükis olevad ja lähemal ajal ilmuvad kooli- ja teaduslikud raamatud.

Raamat ja rahvas.

Rkl. Aug. Tammani kõne LUBi kirjandusõhtul Pärnus, 16. VII. 1928.

Inimkonna suurim õpetaja, ma arvan, ta nime ei ole tarvis nimetada, sest ta on tuttav kõigile, on õelnud kord, et inimene ei ela mitte ainult leivast. Selle ütelsega on ta suurema rõhuga ja suurema tõsidusega, kui vahest praegu sellest aru saadakse, tahtnud toonitada, et inimesel n. n. kehaliste tarvete kõrval erilise tähtsusega on vaimliste tarvete rahuldamine. See tööde on meil eriti tuttavaks saanud praegusel ajal, mil meie teame, et inimese vaim ei taotle vaid uusi tehnilisi imesid, vaid iga päevaga murrab teed ikka rohkem ja rohkem selle poole, et rahuldada võimalikult sügavalt ja intensiivselt vaimlisi tarbeid. Selle juures on viimastel aastakümnetel märgata iseloomulikku joont, et praegu vaimliste tarvete rahuldamine ei ole üksikute eralõbudeks, nagu see oli vanasti, mil kirjandus, kunst ja muud kõrgemad vaimlised tarbed kasutati vaid kuningakodades ja muus kõrgemas seltskonnas, vaid nüüd näeme sel alal demokraatlikku joont, meie leiame ikka

ja ikka rahvahulki, kes enesele teed murravad vaimliste nõuete rahuldamiseks.

Kuivõrt aastakümnete jooksul ajad on muutunud, näitab meile selgesti, kui paneme tähele meie väikese Eesti tagasihoidlikke olusid. Sellest ei ole vist veerand aastasada mööda, kui Eestis ei olnud oma teatrit, ning rahvas pidi rahulduma sellest, mis erksamad seltskonna tegelased pakkusid. Vastavad asutised tekkisid kõige enne Tartus ja Tallinnas ja nende kahe teatri tegevusega rahuldus Eesti mõned aastad. Sel ajal, kui mina viibisin koolipoisina Pärnus, rahuldus väike Pärnu vaid „Estoonia“ ja „Vanemuise“ külas-käigu-etendustest ja neid peeti siis kooli seltsi saalis. Nüüd on aga tarvilikuks ja võimalikuks saanud Pärnus püstitada iseseisva teatri hoone.

70 aastat tagasi oli väikene, sisulit ja välimuiselt tagasihoidlik nädalaleheke „Pärnu Postimees“ ainus eesti ajaleht. Tema asutaja, toimetaja ja väljaandja pärnulane Johann Voldemar Jannsen

oli õnnelik, kui oma lehele kokku sai esimese tuhande lugejaid, kuid nüüd ilmub sääraseid lehti kas või üksikutes Eesti kihelkondades, kuna suured ajalehed rahva sekka laiali lähevad iga päev 10 tuhandetes eksemplarides.

59 aastat tagasi oli Pärnumaal päritolev meie rahva tolleaegne juht, seesama „Pärnu Postimehe“ väljaandja, vaimustatud sellest, et esimesele eesti üldisele laulupeole suutis koguda 862 lauljat ja mõnisada kuulajat, kuna tänavuastases laulupeost teame, et laululaval oli mitu korda nii palju rahvast, kui siis laulupeol üldse oli ja meie teame viimaste päevade jooksul ajakirjanduses ilmunud mõtteavaldiste järele, et avalik arvamine on vihane, et Eesti Lauljate Liit ei ole suutnud kokku lugeda rohkem kui 140.000 laulupeolist. Kõik need arvud näitavad, et viimaste aastakümnete jooksul rahvahulkade keskel on tähelepanu äratanud see tõde, et inimene ei ela mitte üksi leivast. See tõde on ka maksa pandud poliitilises ja ühiskondlikus elus.

Praegusel ajal ei vaielda vastu, et riiklike ülesannete hulka kuulub hoolisemine, et kodanikkude vaimlised tarved saaksid rahuldatud. Ühiskondlik-sotsiaalsest seisukohast tunnistatakse tõeks see, et ühegi rahva kultuuriline seisukord ei ole rahuldav muidu, kui kodanikul igapäevase leivamure kõrval ei leia rahuldust ka vaimlised tarbed. Kõigest sellest võiksime loomuliku järeldusena oletada täie õigusega, et ka kirjandus, mis teatavasti kuulub kõige väärtuslikumate vaimuvarade hulka, viimastel aastakümnetel on astunud edasi hiiglasammudel ja meie võime kindlasti jelda, et meie ei eksi selles oletuses. Meie teame, et meie raamatuturg on mitmekordselt rikkalikum ja rohkearvilisem kui vene ajal, samuti teame, et eriti Eesti iseseisvuse ajal selle eest kanti hoolt, et väljaantud raamatud ei jääks vedelema kirjastuse ladude riulitele, vaid et nad pääksid rahvahulka keskele.

Et raamatuid loetakse, selleks on tänuväär töö teinud kõigepealt rohkearvilised vabatahtlikud organisatsioonid, osalt on püüdnud ka riik kaasa aidata. Ma nimetaksin riikliku tegevuse alal 1925. aastal väljaantud raamatukogu seadust, mis ette näeb raamatukogu võrgu asutamist üle kogu maa. Edasi võiks nimetada kultuurkapitali asutamist, krediitide jagamist uute raamatute kirjastamisel. Kuid kõigi nende samude peale vaatamata peab tunnistama, et sellest veel ei ole küllalt, et viia kirjanduslikku turgu niisugusele järjele, nagu see oleks kohane kultuurirahvale. Tõsi, et raamatuid ilmub praegu märksa rohkem kui varemalt, kuid ometi peame tunnistama, et paljud neist on meile kättesaamatud. Raamatukogude arv on küll tugevasti kasvanud viimaste aastate jooksul. Paarisaja raamatukogu asemel loetakse meil nüüd 800 raamatukogu, kooli-raamatukogud juurde arvamata. Kuid ühtlasi peame teadlikud olema, et meie raamatul veel ei ole seda menu, mis neil peaks olema. Paljud väärtuslikud väljaanded jäävad kirjastajate riulitele vedelema ja tõsi on, et meie väärtuslikke raamatuid suudab müüa aastate jooksul ainult mõnesajast eksemplaris, isegi ainult kümnes eksemplaris. Kus võime siis juttu teha veel tuhandest? Seda juhtub nii harva, et rahulikult võib sellest mõelda minna. Nüüd tekib loomulikult küsimus, kuidas oleks võimalik tuua siia parandust. See, et meie raamatud alles nii

väiksel arvul levivad, hoiab kõike kammitas edaspidiseks arenemiseks. Palju takistab see, et raamatud on kallid. Oeldakse tihti, jah on ju teada, et kirjandusel on kultuuriline väärtus ja raamatud peaksid leidma rohkem lugejaid, aga mida võime parata, kui rahvas nii vaene on ja ei suuda raamatuturgu pidada üleval. See seisukoht on iseenesest õige lootusetu. Teda lähemalt seletades ja sellele seisukohale asudes ei tähendaks see ju muud midagi kui tunnistada, et Eesti olles kultuuriliselt iseseisev, ometi ei suuda rahuldada kodaniku minimaalseid kultuurilisi tarbeid. Tahaksin uskuda, et niisugusele kurvale otsusele ei tuleks koosolijad, vaid enim püüaksid igäüks üles seada küsimuse, kas siis tõesti meie oleme jäädavalt pühendunud niisugusele armetule seiskorrale, kus meie isegi kõige tähtsamaid maailma kirjanduse töid ei suuda oma rahvale kättesaadavaks teha, ja kui on pääsetee olemas, missugune ta siis on. Küsimuse peale, kas pääseteed üldse on, tahaksin jaatavalt vastata. Mul on kindel äratundmine, et eesti rahvas, kuivõrt ta ka neil ajaloolistel päevadel ei ole jäänud kehvemaks, praegu ometi on niivõrt jõukas, et ta üleval võib pidada mitmekordselt elavam raamatuturu kui ta seda peab praegu. Ma tooksin ühe näite selle väite toendamiseks. Võtame aluseks Looduse Universaal-Biblioteegi. Et LUBi üksiknumber, 64-leheküljeline raamat, tuleb 25 senti tükk, maksaks 4000 eksemplariline tükk järjelikult lugejaskonnale ümmarguselt 100.000 senti. Kujutleme, et see raamatukogu iga päev välja saadaks ühe numbriga 4000 eksemplari, siis maksaks see katse eesti lugejaskonnale 36 000.000 senti. See ei ole ju tõesti väike summa meie kehvale rahvale, kuid ometi tahame loota, et see ei ole ka ülejõu käiv summa. See tõde saab selgeks, kui selle arvu kõrval saame teise arvu. Meie teame eesti statistilisest kuukirjast, et läinud aastal üksi ja ka eelmistel aastatel eesti riiki piiristuse monopolist on saanud 1.300.000 000 senti Kodanikud on nende jookide eest maksnud 36 korda nii palju, kui tuleks raamatute peale. Ja kui arvesse võtta, et peale nende jookide, mis monopol alla käivad, on joodud õlut ja välismaalt sisseveetud jooke, mis siis sellest järgneb? Siit järgneb: kui meie rahvas 1/75 või 1/100 võrra kitsendaks oma kulusid sel alal ja rohkem rõhku paneks kirjanduse lugemisele, siis oleks võimalik, et LUB ei tarvitses ilmuda üks kord nädalas, vaid iga päev. Ja see vaimline rikastumine kaaluks üles selle vaimlise vaeseks jäämise, mis alkohol toob. Sellega ei taha ma raamatu mineku probleemi ühendada karskusküsimusega ega taha toonitada tarvidust, et LUB peaks üle minema igapäevase ilmumise peale, vaid ma tahaksin näidata, et meie rahval üle jõu ei käiks rohkemal arvul kirjandust üleval pidada. Ühe LUBi asemel võiks meil üsna väikse jõu ümberkorraldamisega ilmuda kuus niisugust ja võib-olla suurema jõupingutuse korral suudaksime oma kirjanduslikku turgu palju hoogsamalt edasi viia, kui seda oleme suutnud seni ajani. Ja see on ka ainus tee, kuidas tähendatud alal suudame edasi viia. Praegu on raamat jäänud inimeste tarviduste reas liiga tagaplaanile. Kodanikul on äratundmine ja hindamine, et ta meel-samini 25 senti annab Hamburgi kuivanud apelsini, pehkinud banaani ja igasuguse muu kraami eest, aga mitte raamatute eest. Kui sellele äratundmisele suudaksime rahvast viia ja kaasa aidata, et kodanik raamatuga astuks lähemasse

vahekorda, siis oleksime sellega lahendanud terve probleemi.

K. O/Ü. „Loodus“ oma LUBi katsega on asunud selles sihis seda probleemi lahendama. Ta on terve rea abinõusid käsile võtnud, et raamatut kodanikule peale sundida: valitud sisuga, nägusa välimusega, hea tõlkega, elava müügikorraldamisega, hooga reklaamiga ja odava hinnaga püütakse kodanikule teha raamatut nii suupäraliseks, kui iganes võimalik. Seni on need abinõud nähtavasti õnnestunud. „Looduse“ odav raamatukogu LUB on seni tarviliselt ilmuda suutnud ja nagu viimased teated tuleviku kavatsuse alalt näitavad, on need julgustanud isegi palju nõudlikumale ettevõttele, nii et võib-olla K. O/Ü. „Loodusel“ õnnestub see, mis tervel real senistel katsetel ei ole õnnestunud.

LUBi kirjandusõhtu 16. VII. 1928 Pärnus «Endla» teatris.

Kirjandusõhtu põhjustajaks oli LUBi järjekorraline reisupiletite loosimine. Seda puhku tuli jagamisele 100000 sendi väärtuses pileteid Euroopa kaugemaisse ja lähemaisse linnadesse. Rahvast oli kogunud „Endla“ ruumikas saal peaaegu täis, mis öeldi olevat Pärnus esmaspäeval ja suvisel hooajal täiesti haruldus; see andis ka pärnulastele põhjust imestada, millist tähelepanu pühendatakse LUBi ettevõttele.

Õhtu avas rkl. Aug. Tamman, rääkides raamatu ja rahva olevaist ja tulevaist vahekordadest; selle kõne kokkuvõtte on toodud käesolevas numbris teisel. Kunstilist pakkusid prl. L. Orav, kandes ette soololaule, ning „Endla“ ja „Vanemuise“ näitlejad tõid lavale episoodi Šveiki seiklustest. Erilise üllatuse valmistas koosolijatele hra. A. Teetsov, „Endla“ teatri direktor. Ta esines Šveikina ja peale meisterliku mängu tõi lavale välimuselt niisuguse Šveiki kuju, nagu on seda Šveiki seikluste I ande illustratsioonidel: sama nägu, nina, jalad, üldine poos; ainult kõht oli ehk vahepeal Šveikil muutunud tüsedamaks. Oeldi: et hea suvitumusel Pärnus!

Henrik Visnapuu pidi lugema oma luuletusi, kuid poeedi meeleolu selle asemel sundis seletama suvitajale mõningaid oma seiklusi Tartust Pärnusse sõites, ning publik katkestas teda alalise naeruga. Mag. D. Palgi andis ülevaate viimasest ankeedist, toetudes statistilistele kokkuvõtetele ning sellele järgnes LUBi reisupiletite loosimine. Publiku keskel lavale meelitatud erapooletu neitsiku hästi maniküüritud käed tõmbasid välja reisupiletid. Tuli Tartule, tuli Tallinnale ja Anijale, kuid Pärnule ei tulnud; lahke pererahvas jäi ise ilma.

Võidud kujunesid järgmiselt:

Ankeetlehtede №№

1. Ateena	1086—7777—	67 jne.
2. Stokholm	3976—5388—	106 jne.
3. Oslo	4167— 817—2199	jne.
4. Varssav	3671— 467— 272	jne.
5. Konstantinoopol	3992—7709—	82 jne.
6. Kaunas	4559—6986—	60 jne.
7. Imatra	740— 373—1331	jne.
8. Maiorenhof	4776—2007—6165	jne.
9. Turu	3764—2116—	467 jne.

Emakeele uue õppekava teostuseks algkooli V klassis.

M. Kampmani „Eesti lugemiku“ 4. jao teine trükk, täiendatud algkoolide uue õppekava põhjal.

300+VIII lehekülge, hind 2 krooni.

Õppivale noorsoole enam kasvatust ja vajumajõudude arendamist kui surnud teaduhara. Õpetatav aine peab õpilasele olema jõukohane, vastama ta arenemisastmele. Algkooli õppeainete vahel tuleb illes otsida puutekohti ja läbi viia kontsentratsiooni ehk keskustuse idee.

Need on juhtivad pedagoogilised nõuded, mis olnud algkooli emakeele õppekava koostajal lähtekohaks. Siit välja minnes tuli ümberhindamisele võtta erilisel see kirjandusvara, mis seni olnud algkooli vanemais klassis lugemisaineks. On teada, et meie praeguse algkooli õpilased on endistega võrreldes tunduvalt noorenenud. Mõnes koolis lõpetavad lapsed 6-kl. algkooli juba 12—13-aastasena. Sellele vastavalt on vaja lugemisaineid raskuse mõttes ümber hinnata ja ümber paigutada, et mitte ette jõuda laste vastuvõtu jõust. M. Kampmani „Eesti lugemiku“ 4. jao teine trükk, mille keeleliseks korrektoriks olnud prl. M. Bekker, täidab neid nõudeid täiel määral. Raamatu ümbertõotamisel on juhtnõõriks võetud õppekava komisjonides avaldatud arvamisi ja kasutatud neid kirjanduslikke näiteid, mis õppekava seletuskirja sisaldab. Peale selle leidub raamatus väärtuslikke tooteid vanemast ja uuemast kirjandusest, mida õppekavas otse ei mainita, kuid millel on lähedaid kokkupuuteid Eesti ajaloo ja võimaldavad teostada keskustuse ideed. Näiteks võib ilusate rahvalaulude varal õpilast tutvustada eestilase koduse eluga ja meeleoludega orjuse ajal ning teopõlves, kuna Eesti rahvuslikku ärkamist vaevalt on võimalik seletada ilma Kreutzwaldi „Kalevipojata“ ja muinasjutudeta. „Kalevipoja“ lõpulik käsitlus algkooli IV klassis käiks õpilasele kindlasti üle jõu ja tähendaks etteruffamist.

Õppekavas mainitud näidete tõttu on lugemikku tulnud rida psühholoogiliselt sügavaid novelle, mis loovad rõhutatud meeleolu, sest nende lõpp on järjekindel tegelaste hukkumine ja surm. Neile süngetele lugudele vastukaaluks ja vahelduseks on „Eesti lugemiku“ 4. jao uude trükki alles jätud optimislikult häälestatud jutustusi nagu „Uus variseer“, „Enne ukse lukustamist“, „Kas ma ei õelnud.“, „Lina-Mai“ jne. Nende allesjätmine lugemikku kergendab ka esimese trüki kasutamist teise kõrval.

Sisu tarbekohase valiku, heade illustratsioonide ja keelelise korrektsuse poolest seisab M. Kampmani „Eesti lugemik“ väljaspool igasugust võisilust. Hea raamat peab leidma üldist tunnustust.

L. S—n.

LUBi ankeet.

LUBi kirjandusõhtul Pärnus 16. VII. 1928 antud ülevaade.

Ankeedi sisuline väärtus oleneb sellest, kui-võrt tõsiselt on võetud vastamist. Kahtlemata, on teatav väike osa, kes vastab pealiskaudselt: kirjutatakse mõni sõna; et oleks kuidagi täidetud formaalsused. Lehtisesed tagasitulnud lehti jõuab siiski varsti otsusele, et valdav enamus vastab ometi järele mõeldes; on isegi näidatud oma oskusi, teravmeelsust, isiklike sümpaatiad-anti-paatiad jne. Ning kui üksikud vastused ei olegi jumal teab kui huvitavad, siis avaldab kokkuvõtte ometi reaalse olukorra vastavas lugejaskonnas. LUBi ankeet võib rahul olla oma tulemustega, kui arvestada osavõtu tõsidust: valdav osa lugejaskonnast ei ole mitte mööda hiilunud vastamisest, vaid teinud seda otsemeelselt. Jääks ainult soovida, et vastuseid tuleksid veel suuremal määral ja veel rohkem väheneks pealiskaudsete kostute arv.

Nii saab järjest tihedamaks vahekorid lugejate ja kirjastuse vahel. Ning see on kasulik mõlemale poolele. Kirjastuse huvides on rahuldada lugejaskonna kõiki soovide. Harilikult ei teata nii mõndagi soovi või jälle soovi intensiivsust ning ei osata ka siis reageerida sellele. Kui aga võimalikult laiem lugejate hulk avaldab oma mitmesugused nõuded ja arvamused, siis on raamatuturulesaajail tõeline juht oma tegevuses. Ning selles mõlemal pooli teenivas ülesandes peitubki ankeedi tähtsus.

LUB on jättnud võimaluse lugejaskonnale avaldada oma üldised soovid, mis juhtuvad parajasti olema südamel. Seda on kasutatud, ja tulemusena on selline kirju soovide hulk, et kõiki ei saa küll rahuldada. Esiteks on soovialdusi, mis võitlevad üksteise vastu. Kui ühed näit. soovivad LUBis näha teaduslikke ja praktilise sisuga töid, siis on jälle teised, kes ootavad ainult põnevasisulisi sündmusrikkaid jutustusi ja muud ei midagi. Kui ühed raiuvad vastu näidendite avaldamisele, siis on jälle teised, kes nõuavad näidendeid ja veel värssegi. Jne. jne. Nende sõdivate nõuete vahel tuleb valida ja üks pool jätta rahuldamata või rahuldada ainult osalt. Teiseks on muidugi ka võimaluid soovide. Kui isik tahab, et praeguse hinna s.o. 25 senti juures oleks 64 lk. asemel 128 ja leheküljed nii täis trükki, et poolevõrt senisele juurde, siis on see juba ahnus ikkagi. Ning kui mõni ihkab saada ilukõites ja illustreeritud LUBi numbreid, siis on see küll unistus.

Oleks liigne loetleda kõiki soovide. Paljud vastajad kinnitavadki, et 25 senti juures on nad kuhjaga rahul ja imestavad, et võib pakkuda nii palju. Mõned jälle suruvad K./Ü. „Looduse“ kätt: õne ja edu samal teel jätkamiseks!

Teist üldisemat soovi — nimelt milliseid kirjanikke ja teoseid tahetakse näha tõlgituna — on avaldatud tagasihoidlikumalt kui esimene kord. Põhjus: eelmisel puhul olevat kõik ära öeldud südamel. Sisuliselt ei saagi neid soovialdusi võtta kui mingid programmilisi juhtnõure lugejaskonnalt. Suuremal hulgal on vägagi juhuslikud tutvused ilmakirjandusega ning kui ta nimetab mõne autori või teose, siis tunnistab sel-

lega oma poolehoidu sellele autorile ja teosele. Nii siis väljendaksid need soovialdused hinnatavamaid kirjanikke ja töid.

Võttes kokku antud hääled korralduvad lugejaskonna sümpaatsemad autorid ritta, mille eesotsas: Hamsun, London, Tolstoi, Ibsen, Dostojevski, Zola, Tagore, O. Wilde, Annunzio, Maupassant, Strindberg, Lagerlöf jne. Võrdluseks toome ka eelmise ankeedi tulemuste rea alguse: Hamsun, Ibsen, London, Tolstoi, Dostojevski, Zola, France, O. Wilde, Aho, Maupassant, Kellermann, Galsworthy, Strindberg jne. Ilmneb, et lugejaskonna suurim ja püsivam poolehoid kuulub Knut Hamsunile.

Armsamate teostena on märgitud: Dostojevski „Kuritegu ja karistus“, Tolstoi „Ülestõusmine“, Ibseni „Peer Gynt“, Zola „Sõekaevald“, Tolstoi „Sõda ja rahu“, Hamsuni „Viktoria“ jne.

Kuid vaadagem, mis huvitab lugejaid ka eesti kirjanduses. Oli küsitud, missugust kuju eelistatakse uuemas eesti kirjanduses. Ilma pikema mõtlemiseta vastasid mõned: Tammsaaret, Tuglast, Lutsu jne. Kuid tuli mõista muidugi teoste tegelasi. Kõige rohkem meeli on võitnud Pearu. Tema nähakse eeskätt eesti jonnini õnnestunud kehastust. Pearut peetakse eesti uue kirjaniku elavamaks kujuks ja karm võitleja. Andres jääb temast märksa maha, jäädes püsima kolmandale kohale. Teisele kohale on paigutatud „Vaeste patuste alevi“ Ridle ja edasi „Jäljetu haua“ Raudma. Viidandana tuleb esimene naistegelane. Suuremat tähelepanu ja tunnustust on äratanud Mais Mõtslase naiskangelane Agnes, sest olevat töökas, hakkaja. Tema järele lehitab oma kerge-meelsuste ja tujudega Tuulearmuke ning siis on enesetapja ja eluvõõra Andeka parasiidi kuju. Hinnatakse edasi veel: Ed. Wilde Mari, Mõtslase Otto Karotomi, naisi „Tões ja õiguses“ ja eriti Krõõta, „See, millest ei räägita“ tegelasi Põldsaart, Elfit, Noorat, O. Lutsu Olga Nukrust, Vallaku Mattiast „Hulguses“, Kivikase Jaani „Murrangust“, Gailliti Nipernaadit jne. Keegi on väga huvitatud Lattiku Surnu pruudist.

Üldiselt näeme, et suurema huvi on äratanud A. H. Tammsaare tüübid „Tões ja õiguses“.

Umbes 5 lugejat saja kohta ei leia üldse huvitavat kuju eesti kirjanduses: kõik olevat kahvatu ja elutu ning ei tõmbavat kaasa. Keegi on huvitatud ainult sportlasist. Neid aga ei leia kirjanduses. Siin üks otsus: „Päris ideaalset kuju, mis kriitikat kannataks, ma ei leia. Kõik need Lea Ringid, Ellud ja teised on närused olendid. Iganeski ei võtaks ma neid naiseks, lausa õnnetus on neid omada. Nad ei kõlba abikaasaks ja emaks. . . Pigemini eelistaksin „Vaeste patuste alevi“ Ilset; see tüüp on heast savist, tema pole süüdi, et teda alatult kohitlevad inimesed. Tema kõlba naiseks ja emaks. . . Ent kahju, et Ilsesid nii vähe leidub!“

Edasi on küsitud, missuguses keskkonnas liiguksid lugejad meelsasti, kas tuffavas eroopalises või lõunamaalises, eksootilises. Tingimata mõlemal juhul vahelduvalt nõuavad 17 lugejat saja hulgas. Vaimus kanduda eksootilisse ümbruses ihkavad 30 lugejat saja kohta. Miks? Peaasjalikult seepärast, et see on uudis, ning keegi herra ainult sel juhtumil, „kui on ees hirmuvad naised“. Tuffavat keskkonda eelistavad 40% lugejast. Kui-võrt see tahe on hingest tulev, näitab asjaolu, et keegi kinnitab: tema ise ei saa armastada muud.

kui eroopalist ümbrust, kuigi naine ihkab ja manitseb ekvaatori poole. Üks ütleb: „Igatahes parem as on parisislikus seltskonnas, sest suur ja vahelduv panorama ja inimhulk loovad laiemat ellu- suhtumise ja õilsama ilmavaate.“ Teine jälle kuu- latab: „Jään lihtsalt kodumaa olukorra juurde.“

Kui minna edasi maa- või linnaelu küsimuse juurde, siis leiame, et kummagi olu- korra vahelduvat kujutamist nõuavad 38%. — „Maa- või linnaelu? See on ainult tagasein, de- koratsioon, sellep. võivad nad osava kirjaniku käes mõlemad ühteviisi olla huvitavad.“

Ainult maa-elu kujutamist loevad 29%: sest oleme kasvanud maal ja oleme selle küljes kinni; seda tunneme paremini ning see mõjub meile sü- gavamini. — „Maainimese hingeelu on meil kuju- tanud väga vähesed õieti. Teda peab tundma, temasse tungima — maa-inimese hing on kui pi- seeiritud raamat, raske lugeda õieti...“ — „Olen Mihkel maalil! Taipan paremini küla-elu, kui need vastavad originaalile.“ — „Eelistan maaelu kuju- tamist, eriti veel mere ja saarestiku rahva elu kujutamist.“

Kuid ka linna sümpatiseerijad ei jää arvult palju maha. Linnaelu kujutamist soovivad 23%: sest nad olevat sündinud ja elanud linnas ning maa on võõras. Soovitakse ka tutvuneda suur- linna lüükestega, öö-lokaalidega ja kireva eluga. — „Andke suurlinna tormilist elu, kriminaalseid, skandaalseid juhtumusi!“ — „Eelistan linnaelu kujutamist ja just suurlinna elu kujutamist kõigi oma hüvede ja pahedega, läbi põimitud armastuse seiklustega.“

Nii siis soovib enamik näha raamatus tuta- vat ümbrust ja maaelu. Veel samm edasi ja jõuame küsimuse juurde: kas meeldib viletsuse kujutamine kirjanduses. Enamik vastab jaatavalt: 67 inimest saja hulgast. „Viletsuse kujutamist eesti kirjanduses polegi veel!“ hüüab üks vastaja; teine täiendab: „Jah! Tuleks kord kisendada viletsus päevavalgele kiskuda. Meie fousiklusele tuleks kord kibedat tõtt näkku paisata!“ Nii siis on kaaluv enamik lugejaskonnast viletsuse silmade ette toomise poolt: viletsust on me- rest mereni ja olgu teda ka kujutatud raamatust raamatuni. Ainult tingimusi lisatakse: loetakse siis 1) kui peale viletsuse on ka hinge, 2) kui pole juures „piiritagust“ lõhna, 3) kui pole jämedusi ja roppusi jne. Paljudele meeldib siis, kui on nii nagu „Vaeste patuste alevis“, mõnedele aga just siis, kui on teisiti. Keegi otse januneb viletsuse kujutamise järele!

Viletsust ei taha leida raamatuis 26 lugejat saja kohta: sest autorid liialdavad ja olevat sihi- likud ning elus on isegi palju viletsust. — „Kui- das võib viletsuse kirjeldamine „meeldida“! Võib lugeda ainult olukorraga tutvumiseks. Ja kui ainult seda kirjeldatakse, siis muutub ta ka tüü- tavaks. Tõde on iseenesest juba küllalt kurb, mis ta'd veel siis raamatu kaudu süvendada.“ Ning naaber lisab juurde: „Arvan, et LUBi ostjad on vaesem ja tööliste kiht, et ei oleks soovitav nende viletsust veel ka kirjanduse kaudu neile meelde tuleta.“

Vastukaaluks viletsusele on küsitud: kas huvitab elulõbu kujutamine? Meie kehal ajal ei ole kadunud elulõbude hindajate sugu. 46% soovivad, et raamatud käsitsid neid teeme. Põhjusi on peamiselt kaks: 1) et tut- vunedu elulõbudega, mida tegelikult muidu ei tunne

ja 2) et need raamatud on õpetlikud, nende järele täieneb isegi. Peatingimuseks on asetatud: kui ei minda liiale rõvedusega, kõlvatusega, porno- graafiaga. Keegi on huvitatud, sest teda veel- vat tegelikult elulõbude tagaajamine ja saavuta- mine. Üks temperamentlik lõuna-eeslane hüüab: „Kas tiiate, peris hirmus suurõ huviga — ja tahassi esi kah lõpu takah aia, kui LUBiga pileti võidassi.“ Ning külmem põhja-eeslane vastab: „Elulõbude tagaajamine pole voo- rus, vaid tarvitades piibli- sõna, patt. Selline naudingu-kirjandus rüvetab inimest, kellel on olemas veel hing.“

Selle põhja-eeslasega on ühel nõul 44%: nad ei soovi raamatuid, mille sisuks elulõbud. — „Sarnast kirjandust üldse ei loe, mis käsitleb praeguseaegset elulõbude tagaajamist. Sarnase kirjanduse peale vaatan kui mädapaise peale.“

Jälgides edasi lugejaskonna soove jõuame küsimuse juurde: kas huvitavad reisu- kirjeldused. Siin on pooldajate arv üpris suur, nimelt 84%. On ainult üles säetud rida tingimusi: 1) kui on seiklusi ja trikke, 2) kui autor kirjutab nagu Jaan Lattik või Gontšarov, 3) kui on jalustrabava sisuga, 4) kui on hra Luiga kir- jutatud, 5) kui on J. Seppa moodi, 6) kui on Krõ- movi omad, 7) kui on tõlkinud A. Kivikas, 8) Tuglase „Teekond Hispaania“, sest muud on kui- vad. Reisu kirjeldused huvitavad eriti neil põhju- sil, et nad käsitlevad rohkem tegelikke küsimusi (rahvas on täh. praktiline!) ja teiseks, et see on ainus tee, kuidas õppida tundma maid ja inimesi. — „Et enesel reisimiseks puuduvad võimalused, siis heameelega kasutad sedagi võimalust rännata kaasa kirjanikuga.“

Reisu kirjelduste vastu on ainult 12%. Näit. profesteerib keegi: „Mitte sugugi, sest ükski rei- sukirjeldus ei vasta tõele.“ Teine: „Ei huvita! Pole ju seal soola, pole ka pipart! Ainult mageda vee mulin.“ Kolmas ähvardab juba: „Muidu loen ka vahet, aga LUBis küll ei soovi neid näha. Kui ei lõpetata trükkimist, lõpetan ise tellimise.“

Möödunud sarjas oli kaks reisu kirjeldust: V. Krõmovi „Samuraide maalil“ ja „Oopiumi maalil.“ Need raamatud on rahuldanud läbisegi 88% luge- jaist ja on selles LUBi reas kõige meeldivamad numbrid. V. Krõmovi kirjeldusi lugedes võivat tunda end täiesti teises keskuses ja lugemist lõ- petades olevat teadmised märksa suuremad kui enne. V. Krõmovi kujutamisi viis tunnistatakse rel- jeefseks, elavaks ja mõjuvaks.

Need raamatud ei rahulda 7% lugejaist, sest olevat liialt teaduslikud ja raske olevat jälgida. Mõ- ned jälle peavad liigagi kergeks — ainult ajalehe joonealuse kohaseks.

Nüüd järgneb tülküsimus: kas jätkata Šveiki lugusid või mitte. Siin lähevad meeled sõjakaks ja keeled teravaks.

On rida lugejaid, kes ei soovi näha Šveiki, neid on umbes 15%. Nad rõhutavad 1) et liiga pikk lugu ja 2) et on pahn. Keegi hüüab: „Hävi- tage ta — ta on hirmuäratav.“ Teine lisab juurde: „Jumala pärast mitte enam, muidu jään haigeks!“ Kolmas: „Ei maksa lõbaga määrada paberit!“ Neljas: „Päästke meid Šveikist.“ Viies ähvardab: „Ei taha enam Šveiki näha! Kui peaks ilmuma veel 15 numbrit, siis loobun LUBi tellimisest.“ Kuues on juba leplikum: „Ei, minule ei meeldi Šveik. Kuid see on minu seisukoht, paljudele ta aga meeldib.“ Jne.

See vastarind on äge, kuid arvuliselt peab

ta alla andma Švejki poolehoidjatele. Neid on 83%. Nendest soovivad Švejki seikluste täielikku ilmumist 62 lugejat saja kohta ja lühendatult 21 lugejat saja kohta. Lühendada soovitakse põhjusel, et on palju roppust, hakkab liialt venima ja tüüruks minema ning lõpuks võtab liiga palju numberteid oma alla. Kuulakem siis üksikuid avaldusi: „Iga kuu ainult avaldada 1 number. Osa võiks ilmuda siis teisel aastal. LUBil ju eluiga veel on!“ — „Trükkigu LUB 15×15 Švejki! Ikka edasi, sest ega ta ei tüüta!“ — „Tingimata jätkata, see on üks huvitavamaid töid üldse, kes oskab teda mõista.“ — „Ilumist tingimata jätkata — soovin seda paljude nimel!“ — „Huvitav mis huvitav! Švejki lugedes kadus mu kange hambavalu üsna ära.“ — „Jumala pärast mitte pooleli jätta, muidu on kõik otsas!“ Ine.

Švejki seiklustest on viimases sarjas ilmunud 5 nummert (IV, V, VI) Kokkuvõttes need rahuldavad ümmarguselt 78% ankeedi vastajaist; rahul ei ole ainult 8%. Švejki ülistatakse tubliks poissiks, ta olevat suurepärane ning üks lugeja kirjub ta auks 3-kordse „hurra!!!“. Keegi (daam?) avaldab, et „ta teatab alandlikult — Švejki on tema lemmik.“ Paljud vastajad hüüavad: vahva! marul äge! vunts! Seepärast siis ongi mitmete meelest Hašeki jutt geniaalne teos. Oodatakse järke ning ei olevat võrdlust, millega kirjanikku ülistada. Võivat lugeda söömata ja joomata ning vaesel ajal on raamat otse elupäästjaks. Hind võivat olla 125 senti, sest Švejki olevat mõnus ja ajavat ikka naerule. — „Käesolev „Švejki seiklused“ on üks paremaid andeid seniilmunud annetes. Siin hõõgub magus lüüriline huumor, mis tõestab küllalt selgesti, et Švejki on osav, nupukas mees ja veeb oma ülemaid lihtsalt ninapidi... Jään põnevusega ootama Švejki uut järke.“ — „Ei saa siin muud öelda, kui loe ja naera, naera ja loe. Tore, tore!“

Švejki vastaste meelest on see mees labane ja kõik need anded tühine ajaviite lugu, millest paari annet võib lehitseda päris mõnuga. Paljud laidavad peaaesjalikult labaseid sõnu, mis tulevad ette igalpool. — „Švejki demoraliseerib meie noorsugu, näidake selles teoses üht korralikku riigimeetnikku kaju. Ei ühtegi — kõik nad on saamatud ning tehtud naeruväärseks.“ Teine kurdab: „Nagu pole lõppu näha vihmastel ilmadel, nii pole seda ka „Švejki“. Millal lõpeb see lohe?“

Ei puudu ka isik, kes paneb Švejki menu B. Linde arvesse: tema tõlge ületavat originaali.

Järgmine natuke vähem aktuaalne küsimus on: kas soovitakse eesti kirjandust LUBis? Jaatavalt kostavad 73% lugejaist; eitavalt 23%. Mõni soovib vahelduseks üksikuid teosed, mõni 1/3 numbreid, mõni koguni 50%. Arvatakse, et nii saab vaene kihi algupäralist kirjandust, kuna muidu on raamatud liiga kallid. Ühed soovivad näha noorkirjanikke, kel muidu raske pääseda trükkii, teised lubavad jälle ainult „vanu meistreid“. Tingimustena nimetatakse muu seas: 1) kui pole mitte modernitsevad ja „geomeetrilised“ tööd; 2) kui ollakse „Loomingu“ tasapinnal, 3) kui on ainult kõrgeväärtuslikud teosed.

Eesti kirjanduse vastaliste üldisem seisukoht avaldub järgmises vastuses: „Ei. Sest eesti kirjanduse töid on saada kergesti raamatukogudest.“

Algupärasteist on viimases sarjas ilmunud kaks: A. Adsoni „Toomapäev“ ja B. Linde „Kenad naised“.

B. Linde „Kenad naised“ on võitnud südamed

67 lugejal saja hulgast. See raamat on pakkunud huvi: 1) sest olevat õpetlik tundma õppida naisi; keegi arvab, et B. Linde nähiavasti tunneb asja ja teda võib uskuda; 2) paljudele tunduvad need B. Linde naised huvitavatenä ja nad laseksid tegelikus elus oma südamed võita tükkiks ajaks; tükkiks ajaks seepärast, et ega nüisugustest naist saa; 3) mõned naisterahvad tahaksid olla B. Linde naiste taolised ja võtavad neid enesele eeskujuks ning keegi hüüab „Andke rohkem nüisugust!“ Teine: „Kenad naised“ on tõesti kenad. Kahju, et neid kui naisi ei ole illustreeritud!“

Vastasrind on siin kaunis suur, nimelt 28%, Laidetakse keeli ning ka kujusid omaette: „Need kenad naised on luuletatud halvasti; eesti naised ei ole nad mitte!“ Sellega olevat B. Linde „teinud liiga naissoole“. Häädaldatakse: „See on kohvitantalik!“ — „Hakkab paha!“ — „Eesti naiste kenadus oli vanasti Peterburis ja Moskvas kuulus. Ja peale sõda on eesti naine hoopis liiderlikuks läinud. Mida B. L. siin „kena“ näeb, jääb mulle arusaamatuks. Jah, üks liiderlik naisinspektris on tõesti kena.“ Keegi arvab asjalikult: „Lugeda võib. Kardan aga, et meie moraaliuustajad on teises arvamises ja seda ei pea kohaseks noortele tütarlastele. Neil võib osalt õiguskki olla.“

Teine algupärane, A. Adsoni „Toomapäev“ on rahuldanud 70% ankeedi vastajaist. A. Adsoni teos meeldib eeskätt seepärast, et käsitakse isamaalist ainet, mis mõjub kasvatavalt lugejasse. Keegi lugeja avaldab A. Adsonile soojemat tänu. Mitmed ütlevad olevat näinud seda lalupeol ja tõendavad, et laval oli ta veel mõjuvam (kuigi rikkus külm!). On ka neid, kes väidavad, et laval ei olnud nagu suurem asigi, kuid lugedes kena töö.

Erii hinnatakse teist vaatust; lepitakse ka esimesega, kuid kolmandat laidetakse. Sõnastus on meeldinud, kuid kompositsioon leitakse olevat mitmelt poolt vigadega. Üksikud hääled lugejaskonnast räägivad järgmist: „Hea teos: toob vana aega esile, kuid peegeldab praeguse aja vaimu — ristiriitlite asemel meil „rahariitlised“ rahvast orjastamas ja vana-aja „äraandja naise“ asemel meil mehed.“ — „Paremat pilti meie esivanemate õnnest minevikust ei oska soovida näha.“ — „Meie esivanemate minevik on piha meile, sellepärast olen huviga jälginud nende endist elu-olu.“ — „Ei oleks Adsonist uskunud, et ta säärase teosega draama alal valmis saab. Seda võib punastamata ja uhkusega kõrvutada klassilise antiik- ja modern-aja draamaga.“

„Toomapäeva“ avalikke laiteid ei ole palju — 10% vastajaist. Laite peaaegu ainus põhjus on, et „Toomapäev“ on näidend. Näitemänge ei taheta lugeda — see jäägu lavale. Et see aga onlemb eeskätt teose laadist ja mitte niipalju autorist kui loojast, siis peab arvama, et „Toomapäev“ on leidnud valdava enamuse täit tunnustust Toome siin mõned laiteid „eriarvamised“. — „Mis head võib tulla Sännast?!“ — „Sisu oleks huvitavam, kui autor oleks lugenud ka Bornhöhe Villu võitlusi.“ — „Otses vihasstab, et meie rahvuspuhaks — lalupeoks antakse jälle laia teos, mis käsitab meie rahva üht äpardunud ja nurjaläinud ettevõtet. Kas polnud tõesti võimalik tuua midagi positiivsemat ja heledamat meie minevikust. Ei! Just rahva peoks peab rahvale näkku karjuma, et oled orjade võsu, et põlvened rahvast, kellel vanasti kõik luhta läks ja hävines!“

Põhimõtteliselt küsimustest jääb vaadelda veel kolme. Üks neist kõlab: kas on teose hindamisel otsustav sisu või stiil? Suurem hulk näib teadlikult silmas pidavat ainult sündmustikku. Jälgitakse tegelasi ja nende tegusid, kuid vormi jaoks ei jätku üldse teadlikku silma. Seejuures paistab, et stiilist ollakse väga kitsal ja vääril arvamisel: see oleks ainult sõnastuse viilitud ilme. Sisuj arvestamise põhjus öeldakse olevat hariduse vähesus: ei oskavat taibata vormi peensusi. — „Sisu järele on hõlpsam otsustada, kuna stiili arvustus nõuab arenenud silma.“ — „Kui on huvitat, siis stiili peale rõhku ei pane, sest mõlten ja kujutan ainult loetavat teost.“

Kaunis palju lugejaid hindavad teost sisu ja stiili koosmõju järele, nimelt 51 ankeedivastajat 100 hulgast. Paljude seisukoht on järgmine: „Ühevõrra mõlemaid, ent lugedes sisu ja läbilõuletult vorm.“ Siis veel mõned hääled: „Peamiselt sündmustik, kuid võin ka maitseda stiili kui head magustoitu või head veini, sest see paneb peas tuksatama ja meeled uimlema.“ — „Tont rast aru saab. Usun, et mõlemad on mõduandvad. Kui üks jalg lonkab, lohiseb ka teine.“ — „Ebastiilne, hea sisuga teos ou šokolaad ajalehe paberis. Sisutu, kuid stiilne teos sarnaneb verisele supile kuldaldrikul.“

Kes eeskätt stiili järele hindavad teost, neid on vähe, kõigest 9%. Peab ometi tähendama, et siia kuuluvad nähtavasti arenenumad lugejad siiski: motiveeritakse oma väljendust harilikult stiili kui üldise vormimõistega — iga sündmustiku osa näit. omab teatava vormi, kuju, ning just selle vormiväärtuse järele hindame vastavat sündmustiku osa.

Edasi järgneb küsimus: kas soovitakse lugeda peatükkide kaupa või ilma vahedeta, jätkuvalt?

Jätkuvalt, ilma peatükkideks jaotamata soovivad 56%. Põhjused on järgmised: 1) sest „ei maksa püü valmis teha“, 2) sest tarvis lugeda ühe sõömuga, 3) et hoida raamatu ruumi, 4) kui sisu on huvitat, siis on hea lugeda üksioisete.

Peatükkide kaupa soovivad lugeda 22%. Mõnel olevat see tähtis selleks, et maitsta stiili. Mõni tahab jälle jao kaupa, et paremini omandada teose väärtusi ja pidada vahetepeal vahet.

Siis on veel väike hulk, kes soovivad peatükke varustada kokkuvõlliku seletusega. Neid on 4%. Enamus aga hurjutab peatükkide sisuseletusi. Toome siin mõned arvamused: „Kõik ripub teose laadist. Pealkirjad aitavad edasi laiska lugejat ja igavat romaani.“ — „Mul on halb eelarvamine peatüki pealkirjadega varustatud teoste kohta. Võtan seesuguse raamatu alati kartes, et ehk on „Must kapten.““

Jääb veel lõpuks üks põhimõtteline küsimus: mis mõjutab LUBi ostmist? Kui võtame kõik antud hääled kokku ja asetame enamuse järjekorras, saame LUBi ostmise põhjustest järgmise astmesikku: 1) reisuvoimalused 27%, üldse reklaam (ühes reisuvoimalustega) 20%, nii et reklaamivahendid on toonud 47% lugejast; 2) arvustused ja pealkirjad ajalehis 24%; 3) autori nimi 23%; 4) soovitud 10%; 5) raamatu välimus 9%; 6) huvitat pealkiri 9%; 7) raamatu odavus 9%; 8) armastus raamatu vastu üldse 5%; 9) igavuse pärast — üksikud; 10) sest on Švejki — üksikud.

Võttes aluseks lugejate %, milline rahuldakse raamatu poolt, saame viimase LUBi sarja kohta järgmise rea:

	70%	80%	80%	120%	140%	100%	280%	210%	530%
1. V. Krõmovi reisikirjeldused rahuldavad 88%, ei rahulda 70%	82%	81%	78%	76%	71%	70%	67%	66%	58%
2. A. Strindbergi „Abielu“	”	”	”	”	”	”	”	”	”
3. R. Blaumani „Surma varius“	”	”	”	”	”	”	”	”	”
4. J. Hašeki „Švejki seikl.“ IV, V, VI	”	”	”	”	”	”	”	”	”
5. K. Stevensoni „Kurat pudelis“	”	”	”	”	”	”	”	”	”
6. L. Bousseardi „10 000 a. jätas“	”	”	”	”	”	”	”	”	”
7. A. Adsoni „Toomapäev“	”	”	”	”	”	”	”	”	”
8. B. Linde „Kenad naised“	”	”	”	”	”	”	”	”	”
9. V. Gregri „Latvia kuningas“ II	”	”	”	”	”	”	”	”	”
10. Muinasseiklusi	”	”	”	”	”	”	”	”	”

Tähelepanav on, et A. Adsoni „Toomapäeva“ laitjate % on väike ja kui tuletada meelde laituse põhjust (et on näidend!), siis on rahulolematu selle teosega oluliselt ehk kõige minimaalsem. Kõige rohkem on laidatud „Muinasseiklusi“ ning põhjusena tuuakse ette, et muinasjutud üldiselt on lugeda lastele ja see vaimutoit pole suure inimese kohane: sõnaga, suurele suule liiga väike suutäis.

Võttes arvesse, et 5–10% ei ole raamatuid üldse hinnanud, ilmneb, et LUBi väljaandud rahuldavad ümmarguselt 70–90% lugejaid. „Latvia kuningas“ II ja „Muinasseiklusi“ tuleksid jätta üldisest arvestamisest välja, sest esimesel juhul on mõjutanud I osa (ja 66%+5% annaks ka 71%), teisel jälle eelarvus, et on laste kirjandus.

Rahuldamata jääb lugejaid üksikute raamatute poolt 10–30%. Seda osa aga ei saa vaadelda kui absoluutset rahulolematuse protsenti. Lugu on nii, et isikuid, keda näit. ei huvita reisikirjeldused ja hindavad eitavalt neid raamatuid, need isikud võivad olla huvitatud näit. Švejki seiklustest või „Muinasseiklustest“ ja kiidavad neid väljaandeid. Ning vastuoks. Nii siis polegi neid LUBi lugejaid, kes üldse jääksid LUBi poolt rahuldamata. On ainult, et üksikud väljaanded ei meeldi teatavale väikesele hulgale, kuid neid tõmbavad kaasa jälle teised LUBi anded.

Lugejad omapoolt ei ole hinnanud hästi kergemaid ja rohkem ajaviite kirjandust, vaid tõsisemat kirjandust, — Krõmovi, Strindbergi, Blaumani tööd on leidnud suurima poolehoiu. Selles lugejaskonna hindamises on oluline näpunäide raamatu turulesaajaile: antagu rahvale tuma kati kirjandust. See on meeltilendav suund meie lugejaskonnas ning 25-sendiline LUB saab siin palju aidata kaasa. D. P.

K. o. Ü „LOODUSE“ raamatute nimestik

Ilukirjandus ja arvustused

	Hind sentides.
K. Aben. Helisev vaikus	220
Brummell & Co. Peen naine	200
Peen mees	200
Ch. de Coster. <i>Ulenspiegel ja Lamme Goedzak</i>	475
K. Ehrmann. <i>Linnutee</i>	150
A. Gailit. Vastu hommikut	280
Aja grimassid	200
Ristisõitjad (broš.)	480
" (lihtkõites)	540
" (ilukõites)	580
A. Jakobson. Tuhkur hobune I osa	—
" II "	—
" III "	—
" IV "	—
A. Kivikas. Miniatüürid	150
J. Kärner. Lõikuskuu	200
J. Mändmets. Läbi rädi (broš.)	400
" (lihtkõites)	460
" (ilukõites)	500
J. Parijõgi. Semendivabrik	170
A. Raag. Unustuste saar	140
R. Roht. Imelikud juhtumused Tatriku alevis .	90
H. Ronk. Kaasaegsed (broš.)	250
" (ilukõites)	330
J. Semper. Ellinor (broš.)	320
" (lihtkõites)	380
" (ilukõites)	420
Kalevipoja rahvaluuleainete analüüs	240
Meie kirjanduse teed (broš.)	380
" (kõites)	450
" <i>Viis meelt</i>	280
M. Sillaots. Ed. Wilde naistüübid	90
P. Vallak. Ajude mäss	240
H. Visnapuu. Jehoova surm	190
Parsilai	160
Ränikivi	200

Looduse Universaal-Biblioteek

Ilmub igal laupäeval — 52 numbrit aastas.
Tellimishind: 1/2 aastas — 1200 senti, 1/2 a. — 650 s., 1/4 a. — 325 s.
Üksiknumber maksab 25 senti

Nr. 1. John Galsworthy. Esimene ja viimane.
Nr. 2. A. Huxley. Richard Greenow jantlik lugu.
Nr. 3. F. E. Sillanpää. Hildu ja Ragnar.
Nr. 4. Joh. Linnankoski. Karjatüdruk Hilja.
Nr. 5. J. Hašek. Vahva sõduri Švejki seiklused ilmasõja kestel I.
Nr. 6—7. Henrik Ibsen. Rahva vaenlane.
Nr. 8. D. Garnett. Daam rebaseks.
Nr. 9. J. Hašek. Vahva sõduri Švejki seiklused ilmasõja kestel II.
Nr. 10. F. R. Chateaubriand. Viimase Abenserraadži seiklused.
Nr. 11. O. J. Bierbaum. Siugnaïne.
Nr. 12. J. Hašek. Vahva sõduri Švejki seiklused ilmasõja kestel III.
Nr. 13. V. J. Gregri. Latvia kuningas ehk Inimene, kellele kõik võigu. I osa.
Nr. 14. Joh. Sepp. Kuld!!! Kuld!!!
Nr. 15. Muinasseiklusi.

Nr. 16. V. J. Gregri. Latvia kuningas. II osa.
Nr. 17. J. Hašek. Vahva sõduri Švejki seiklused ilmasõja kestel IV.
Nr. 18. A. Strindberg. Abielu.
Nr. 19. V. Krõmov. Samuraide maalt.
Nr. 20. J. Hašek. Vahva sõduri Švejki seiklused ilmasõja kestel V.
Nr. 21. J. Hašek. Vahva sõduri Švejki seiklused ilmasõja kestel VI.
Nr. 22. B. Linde. Kenad naised.
Nr. 23. R. Blauman. Surma varjus.
Nr. 24. K. Stevenson. Kurat pudelis.
Nr. 25. V. Krõmov. Oopiumi maalt.
Nr. 26. Louis Bousenard. 10000 aastat jääs.
Nr. 27. A. Adson. Toomapäev.
Nr. 28. J. Hašek. Vahva sõduri Švejki seiklused VII.
Nr. 29. J. Hašek. Vahva sõduri Švejki seiklused VIII.
Nr. 30. G. K. Chesterton. Sinine rist.
Nr. 31. Dezső Szabó. Muinaslood naervast inimesest.
Nr. 32. A. Niedra. Nälg ja armastus.
Nr. 33. H. H. Ewers. Kummalised lood.
Nr. 34. R. Kipling. India jutud.
Nr. 35. E. Seton-Thompson. Tänavatrubaduur.
Nr. 36. J. Hašek. Vahva sõduri Švejki seiklused IX.
Nr. 37. J. Hašek. Vahva sõduri Švejki seiklused X.
Nr. 38. V. Krõmov. Dollarite maalt.
Nr. 39. Jack London. Elu seadus.

1927. a. võistlusromaanid

A. Jakobson. Vaeste-patuste alev I osa I auhind (br.)	400
" (lihtkõit.)	460
" (ilukõit.)	500
" II osa (broš.)	350
" (lihtkõites)	410
" (ilukõites)	450
B. Alver. Tuulearmuke (II auhind) (broš.)	360
" (lihtkõites)	420
" (ilukõites)	460
R. Morn. Andekas parasit (II auhind) (broš.)	380
" (lihtkõites)	440
" (ilukõites)	480
M. Raud. Videvikust varavalgeni (II auhind) (br.)	250
" (lihtk.)	310
" (iluk.)	350

Eesti, saksa, inglise, prantsuse ja ladina keel

EESTI KEEL.

M. Kampmann. Eesti lugemik IV jagu (5 õp.) (br.)	200
" (kõit.)	225
J. Kuulberg. Laste sõber. (Aabits ja lugemik. II parandatud ja täiendatud trükk).	—
Fr. Puusepp. Keelelisi harjutusi õigekirja õppimiseks. 1—2 õppeaasta	100
" 3—4 õppeaasta	130
" 5—6 õppeaasta	160
A. Raud. Kirjanduslooline lugemik III	300
" IV	300
A. Valdmann. Eesti keele grammatika	50

Seeriast „Kirjandust koolidele“:

40) J. V. Janssen.	Uus variser ehk ilma kõrtsita ja kõrtsiga küla . . .	45
44) J. Pärn.	Oma tuba, oma luba . . .	80
45) J. Mändmets.	Katkiralutud kaljas . . .	40
Fr. Tuglas.	Popi ja Huhuu . . .	—
L. Kettunen.	Lõunavepsa häälik-ajalugu . . .	250
"	Untersuchung über die Livische Sprache . . .	175
R. Reimann.	Kirjandus algkoolis . . .	75

SAKSA KEEL.

El. Sell.	Saksa kirjanduslugu. I jagu (broš.)	130
"	" " " II jagu (köites)	185
"	" " " III jagu { I vihik	190
"	" " " " II vihik	150

Seeriast „Kirjandust koolidele“:

2) K. Schönherr.	Der Ehrenposten . . .	15
3) B. Mercator.	Von dem Fuhrmann ohne Zorn und der weißen Blume im Korn . . .	20
4) W. Riehl.	Der stumme Ratsherr . . .	30
5) K. Ecke.	Murr . . .	20
6) F. Treller.	Ein Abenteuer im Urwalde . . .	20
7) W. Jacobs.	Der Bücking . . .	20
8) J. Grimm.	Hans im Glück . . .	20
9) H. Scharrelmann.	Hexe Kaukau . . .	20
10) Nach A. Wilmar:	Das Nibelungenlied . . .	45
	Nach Weinland: Ein Ostarafest . . .	45
11) W. Hauff.	Das Märchen vom falschen Prinzen . . .	40
12) P. Rosegger.	Als ich das erste Mal auf dem Dampfwagen saß . . .	20
13) J. Grimm.	Aschenbrödel . . .	20
14) H. Seidel.	Jorinde . . .	25
15) P. Rosegger.	Ein Mann von 5 Jahren . . .	20
16) H. Seidel.	Leberecht Hühnchen . . .	25
17) P. Rosegger.	Auf der Wacht . . .	20
18) L. Ganghofer.	Das Geheimnis der Mischung . . .	20
20) E. v. Wildenbruch.	Die Landpartie . . .	30
22) M. Ebner-Eschenbach.	Krambambuli . . .	25
23) M. Nordau.	Die Brille des Zwerges . . .	25
25) K. Meyer.	Das Amulett . . .	45
26) Aus dem „Deutschen Volksbuch“:	Till Eulenspiegels Streiche . . .	30
27) J. Grimm.	Sechse kommen durch die ganze Welt . . .	20
28) E. v. Wildenbruch.	Archambaud . . .	25
32) P. Rosegger.	Dreihundert vierundsechzig und eine Nacht . . .	20
33) W. Hauff.	Der Zwerg Nase . . .	45
34) P. Keller.	Der angebundene Kirchturm . . .	20
35) L. Ganghofer.	Der Santrigel . . .	30
36) Th. Fontane.	Drei von dem dritten Garde-Ulanen-Regiment . . .	20
37) J. Grimm.	Frau Holle . . .	20
38) Fr. Gerstäcker.	Germelshausen . . .	50
39) L. Kreymann.	Die Exzellenz in Zivil . . .	25
41) Fr. Gerstäcker.	Der Schiffszimmermann . . .	45
42) D. v. Liliencron.	Der Narr . . .	25
46) A. Pichler.	Die neue Kunst . . .	20
47) Friedrich	Rotbart oder Barbarossa . . .	20
48) P. Keller.	Der Ausflug . . .	40
Wald. Bonsels.	Die Biene Maja . . .	—
Th. Storm.	Pole Poppeuspäler . . .	—
A. Heydock.	Vilhelm Tell'i sõnastik . . .	40

INGLISE KEEL.

V. E. Peters.	English Reader. Part I . . .	400
"	" " " Part II . . .	400
A. Thacker.	Inglise kirjanduse ajalugu. I jagu . . .	150
"	" " " II jagu . . .	220

Seeriast „Kirjandust koolidele“:

1) R. Kipling.	The Cat that Walked by Himself . . .	35
19) Dick Whittington	and his Cat . . .	35
21) R. Kipling.	His Wedded Wife . . .	30
24) Beauty and the Beast.	Tattercoats . . .	35
29) R. Kipling.	The Elephant's Child . . .	25
30) L. M. Alcott.	Little Women . . .	80
43) R. Kipling.	Stories from the Jungle Book . . .	80
Oscar Wilde.	The devoted friend . . .	45
Thomas Hardy.	The three strangers . . .	—

PRANTSUSE ja LADINA KEEL.

31) André Theuriet.	La pipe . . .	35
49) Les trois ours.	Les trois petit cochonnets . . .	35
Q. Horatius Flaccus'e	valitused oodid (Elm. Kikase toimetusel). I vihik . . .	200

Laste- ja noorsoo-kirjandus

M. J. Eisen.	Eesti imede ilmast. — Muinasjutud . . .	390
K. Ewald.	Loodus jutustab I . . .	60
"	" " " II . . .	95
J. Kuulberg.	Kui sääsk sääreлуу murdis . . .	65
"	Kui konnaal kõht valutab . . .	80
"	Jänku jõuluöö . . .	100
"	Tuleb ikkagi . . .	90
A. Laabus.	Pauka . . .	80
E. Seton-Thompson.	Bingo . . .	100
"	" " " Kolm kangelast . . .	65
"	" " " Loomkangelased. I . . .	100
"	" " " " II . . .	75
"	" " " " III . . .	75
"	" " " " Tito . . .	60
M. Sillaots.	Kodu I . . .	150
"	" " " II . . .	150
H. Wagner.	Lood loomadest . . .	40

Mõtte- ja usuteadus

W. Freymann.	Tunnetusteooria . . .	120
L. Raudkepp.	Usuõpetuse käsiraamatud. Algkooli III klassile . . .	150
"	" " " " IV . . .	—
"	Usuõpetuse käsiraamatu meetodika Algkooli III kl. kursuse juurde . . .	150
"	" " " " IV . . .	—
E. Tennmann.	Usuõpetuse lugemik. I õppeaasta . . .	100
"	" " " " II . . .	120
"	" " " " III . . .	150
"	" " " " käsiraamat, IV . . .	120
"	" " " " V . . .	100
"	" " " " VI . . .	90

Ajalooline ja etnograafiline kirjandus

J. Adamson.	Eesti ajalugu algkoolidele (köites).	160
"	" " " " (broš).	135
"	" " " " Kõige uuem aeg	240
E. Ahas.	Vabadussõja kangelaste mälestus-sambad. Album I	600
Akadeemiline Ajaloo Selts.	Eesti biograafiline leksikon. I vihik	400
"	" " " " " II	400
"	" " " " " III	400
"	" " " " " IV	—

E. Markus, V. Matiisen, K. Jaanson.	
Seina-kontuurkaardid:	
Kogu maakera, Eestimaa, Euroopa, Läänemere-	
maad, Aasia, Aafrika, Austraalia, Põhja- ja	
Lõuna-Ameerika à	40
J. Prümmel. Eesti kuurordid (valgel paberil).	280
" (kriitpaberil)	300
" Haapsalu, Kuressaare, Põhja-Eesti rannik à	80
" Pärnu	70
J. Rumma. Eestimaa kontuurkaart	6
" Kontuurkaardid: Euroopa, Aasia,	
Aafrika, Põhja- ja L.-Ameerika,	
Austraalia à	5
" Maateaduse õppeviis	95
" Üldine maateadus	200
J. Rumma — J. Kents. Euroopa	270
S. Sütt — D. Koppel. Maateaduse õpperaamat IV	140
" " " " V	165
" " " " VI	200
" " Maat. ülesannete IV õp. kaust. I	25
" " " " II	25
" " Maakaardid	25
A. Tammekann. Lühike kaardiprojektsiooni-õp.	150
G. Vilberg. Harjumaa	215
Tallinna juht	150

Matemaatika

A. Estam. Väle arvutaja. II õp. (Normeeritud	
harjutustestid aritmeetikas.) Seeria A,	
seeria B. Tabelid I—XV à 20 eks.	
komplektis. Komplekt	30
" Väle arvutaja III õppeaastale . . .	—
" " IV	—
G. Kuldvere. " Meie kodupaik allikana arvutea-	
duse õpetamisel	80
J. Kuulberg. Kuidas 1×1 Ilmarile vaevata	
meelde jää	25
Kuulberg-Treffner-Perli-Martinson.	
" Elavad arvud I (broš.)	70
" " " " II (kõites)	125
" " " " III	—
" " Meetodilised näpunäited	
Elav. arv. I tarvitajaile	60
Joh. Kuulberg. Algkooli matemaatika metoo-	
dika. (Geomeetria)	—
J. Maramaa. Geomeetria	100
F. V. Mikkelsaar. Algkooli matemaatika II	90
" " " " III	100
" " " " IV	125
" " " " V	—
H. Veidermann. Väike arvaja. I õppeaasta .	110
A. Oengo-Johanson ja Chr. Brüller.	
Väike arvaja. V õppeaasta	110
K. Veski — J. Grünthal.	
Aritmeetika. I õppeaasta	50
Aritmeetika ja geomeetria. II õppeaasta .	65
Aritmeetika ja geomeetria. III, IV ja V õp.	80
Aritmeetika ja geomeetria. VI õp.	120
K. Veski — I. Грюнталь.	
Арифметика. II год обучения	70
Арифметика и геометрия. III г. обуч.	80
Арифметика и геометрия. IV г. обуч.	100
K. Veski — J. Grünthal. (N. Shaposhnikovi	
ja H. Valtsevi järele.)	
Algebraaliste ülesannete kogu. I jagu	150
Algebraaliste ülesannete kogu. II jagu . . .	160
Stereomeetria.	90
K. Veski — J. Verendel.	
Stereomeetriliste ülesannete kogu	100

K. Veski. (K. Rashevski järele.) Planimeetria	175
K. Veski — A. Raudsepp.	
Planimeetriliste ülesannete kogu	80
Stereomeetria	95
A. Borkvell.	
Logaritmiline liineal	—
" Matemaatilise analüüsi põhimõis-	
ted ja rakendused . . . (broš.)	440
" " " " (ilukõites)	550
" Tabelid ja valemid . . . (broš)	200
" " " " (kõites)	250
J. Lang. Füüsika "ülesanded"	150
J. Lang — Rootsman. Kosmograafia	220
G. Rägo. Tasapinnalise analüütilise geomeetria	
põhijooned	185
" Matemaatilise analüüsi elemendid . . .	200
" Matemaatika tööraamat keskkoolidele.	
Algebra. I klassi kursus (7. õppea.)	—
J. Sarv. Nelja kohaga logaritmade tabelid . .	28
" Analüütiline geomeetria . . (broš)	280
" " " " (kõites)	360

Majandus- ja õigusteadus

St. Csekey. Eesti administratiivõiguse allikad.	—
J. Jostoff. Itaalia kahekordse raamatupidamise	
õpetus (hallil paberil)	230
" (valgel paberil)	250
J. Filippov. Банковое дѣло. Том I, часть II,	
выпуск I	350
" Том I, часть I, выпуск I	300
R. Otteson. Kodanikuteaduse põhijooned . . .	120
A. Piip. Rahvusvahelise õiguse süsteem (broš.)	1400
" " " " (riidekõites)	1550
R. Rägo. Kodanikuõpetus (algkoolidele) . . .	120
" " " " (keskkoolidele)	220
J. Valge. Maaseadus ühes seletustega	250

Kirjandust mitmelt alalt

M. Brandt ja J. Parinback. Üldõpetuse ja ko-	
duloo töökavad.	35
D. Brovkin. Hääleseade	125
M. Hermann. Laulmise õpetus	120
" Marsilaulud	35
" Valik koolilaulu 3 häälele	150
P. Hinnov (J. Abramovi järele.)	
Pestalozzi elukäik ja ilmavaade	125
K. Hintzer. Papptööd I.	75
" " " " II	55
" " " " III	60
" Papptööde metoodika ja ilupaberite	
valmistamine	150
" Geomeetriliste kehade ja kristallide	
valmistamine	125
J. Käis. Teei töökoolile. I	200
" " " " II ja III	250
" " " " IV	275
J. Lepilov. "Voolimisõpetus	120
Kr. Mei (Mark). Voolimisõpetus	90
A. Remmel. Perspektiivi-õpperaamat koolidele	75
Ilustamisõpetus	300
V. Sõtsjanko. Puuvilja ja marjaveini valmis-	
tamise õpetus	150
Õpilase päevaraamat	15
Märkus I: Kirjastuse ladus komisjonil olevad	
raamatud on trükitud kursiivkirjaga.	
Märkus II: Raamatud, mille hinnad mär-	
kimata, on praegu trükis ja jõuavad müügile sep-	
tembri alul.	

K. o. Ü. „LOODUSE“ pealaos on kõik A/S. „VARRAK“u kirjastusel ilmunud raamatud :

Ilukirjandus ja arvustused

	Hind sentides.
A. Adson. Henge palango	50
„ Roosikrants	50
„ Vana laterna	50
A. Alle. Lilla elevant	250
P. Aren. Linollõiked	100
J. Barbarus. Kolmnurk	70
Eessaare Aadu. Võitlevad lohed	40
E. Enno. Kadunud kodu	40
„ Valge öö	40
A. Gailit. Muinasmaa	125
„ Luuletused	40
H. Jänes. Taevaminek	100
A. Kallas. Barbara von Tisenhusen	90
„ Võõras veri	100
J. Kärner. Kõigist tugevam	50
„ Ajalaulud	60
B. Linde. Noor-Eesti 10 aastat	60
J. Lintrop. Euroopa	75
„ Igavene elu	170
„ Surnute püha	40
O. Luts. Inderlin	40
„ Kirjad Maarjale	80
„ Tootsi pulm	150
M. Metsanurk. Jumalata	80
Milli Mallikas. Imbi	125
„ Kirju rida	100
„ Vested I anne	100
„ „ II „	250
A. Ostra. Aino	150
K. Rumor. Siiruviiuriline	60
J. Semper. Hiina kett	200
„ Jäljed liival	50
„ Pierrot	50
„ Walt Whitman	60
A. Sipelgas. Punapäa Roosa	120
G. Suits. Elu tuli	100
„ Lapse süünd	150
„ Ohvrisuits	150
„ Tuulemaa	125
A. H. Tammsaare. Juudit	100
„ Kärbes	200
„ Pikad sammud	100
„ Põialpoiss	150
„ Vanad ja noored	140
„ Varjundid	130
„ Üle piiri	150
A. Tassa. Hõbelinik	100
Fr. Tuglas. Kirjanduslik päevaraamat	150
M. Under. Eelõitseng	50
„ Sinine puri	60
„ Sonetid	50
„ Verivalla	60
S. Vardi. Appertseptsoon	40
„ Kohtamised pargis	30
„ Sirelid	100
„ Täna oleme vabad	30
Ed. Wilde. Kogutud teosed:	
„ I anne Kurjal teel. Musta mant-	
liga mees br.	140
„ II „ Teravad nooled br.	200
„ „ „ köites	240

„ III „ Lina-Mai ja t. novellid br.	160
„ „ „ „ „ köites.	200
„ IV „ Kaks sõrme br.	180
„ „ „ „ „ köites	220
„ V „ Ärapõletatud peigmees j.	
t. jutud br.	220
„ „ „ „ „ köites	260
„ VI „ Töömehe tütar ja teised	
novellid br.	250
„ VII „ Kuhu päike ei paista br.	250
„ VIII „ Mustad leegid j. t. no-	
vellid br.	260
„ IX „ Noored hinged j. t. no-	
vellid br.	250
„ X „ Kõsilane Rakverest j. t.	
humoreskid br.	250
„ XI „ Vested br.	225
„ XII „ Rõõvitud tiivad br.	—
„ XIV „ Kännud ja käbid. „Linda	
aktsiad“ br.	290
„ „ „ „ „ köites	330
„ XVI „ Külmale maale br.	200
„ „ „ „ „ köites	240
„ XX „ Maatra sõda I osa br.	250
„ „ „ „ „ köites	290
„ XXI „ „ „ „ II osa br.	300
„ „ „ „ „ köites	340
H. Visnapuu. Hõbedased kuljused	100

Tõlke-ilukirjandus

G. d' Annunzio. Surnud linn	120
S. Backman. Ahvena neitsi	100
K. von Freymann. Pärast üheksandat termidoori	30
M. Gorki. Muinasjutud elutöest	50
G. Kaiser. Gaas	60
R. Kask. Valik prantsuse novelle	150
Eino Leino. Päev Helsingis	100
„ Ühepäeva liblikad	60
Ch. von Lerberghe. Paan	90
B. Linde. Saksa antoloogia I	200
„ „ „ „ „ II	150
J. L. Perets. Aadam ja Eeva	80
S. Reinheimer. Päikesest, vihmast, lumest ja	
tuulest ning teistest headest	
sõpradest	65
A. Schnitzler. Suremine	60
H. Sudermann. Fritzchen	30
J. Wassermann. Suudlemata suu	40

Eesti, saksa, inglise, prantsuse, ladina ja vene keel

Gustav Suits. Eesti lugemisraamat II osa	150
Petzold ja Proffen. Saksakeele õpetus	50
A. Haman. Japanese stories by L. Hearn I. v.	50
M. Reisenbuk. Prantsuse keele õperaamat	
I osa	180
„ II „	180
Julius Caesar. Ajaloolised ülestähendused Gal-	
lia sõja üle. I raamat	100

Elmar Kikas.	M. Tulli Ciceronis Oratio in Catilinam prima in Senatu habita I osa. Tekst	50
" "	M. Tulli Ciceronis Oratio in Catilinam prima in Senatu habita II osa. Seletused	100
" "	P. Ovidius Naso, Metamorphoses I osa. Tekst	100
" "	P. Ovidius Naso, Metamorphoses II osa. Seletused	150
З. Дормидонтова.	Азбука	120
L. Elmanovitsch ja M. Uusna.	М. Ю. Лермонтов	60
A. Krims-Kotkas.	Vene keele lugemisraamat Eesti koolidele	100
H. Пекарский	Русская грамматика по новой орфографии	60
"	Практический учебник русской грамматики. Часть I: Элементарная этимология	120
"	Практический учебник русской грамматики. Часть II: Элементарный синтаксис	120

Mõtte-, usu- ja kasvatusteadus

Prof. Dr. W. Jerusalem.	Sissejuhatus filosoofiasse	240
" "	Psühholoogia õperaamat	240
A. Kuks.	Nietzsche eetika põhjendus	70
H. Lhotzky.	Sinu lapse hing	140
H. Roos.	Temperamendid ja nende tähtsus kasvatuses	35
H. Reiman.	Filosoofia ajaloo käsitamise ülesanded	30
Ed. Tennmann.	Kirik arenemiskäigul I osa	50
" "	" " II "	50
Prof. Tshelpanoff.	Loogika õperaamat	220
M. Univer.	Kasvatusteadus I osa	80
" "	" " II "	170
" "	" " I ja II osa koos	250

Ajalooline ja etnograafiline kirjandus

Wilhelm Bloß.	Prantsuse revolutsioon.	700
M. J. Eisen.	Daani hindamise raamat	50
P "	Esivanemate ohverdamised	150
E. Grünfeldt.	Minevikku jälgimas	80
Md. Laaman.	Eesti lahkumine Vene riigist	150
M. Lepp.	Mälestused II, 1905 a. järellained	150
Karl Luts.	Galileo Galilei	100
Helmi Neggo	Johan Reinhold Patkul	50
Villem Reiman.	Eesti ajalugu	150
Jul. Seljamaa.	„Päikesepaisteline“ revolutsioon	150
Peeter Treiber.	Kõige uuem aeg I osa	110
" "	" " II "	180
Prof. R. Vipper.	Uus aeg I ja II osa koos	220
" "	" " II osa	100

Loodusteaduslik kirjandus

A. Audova.	Plankton ehk vees heljuvad olevused	50
-------------------	---	----

C. Hacker.	Elektri valgustus	80
D. Kaigorodoff.	Lindude riigist	300
Juh. Lang.	Füüsika õperaamat algkoolidele	140
V. Lunkevitsch.	Koduloomad	50
A. Tomberg.	Esimesed katsed keemiast	150

Maateaduslik kirjandus

H. Пекарский.	Учебник географии	240
----------------------	-----------------------------	-----

Matemaatika

F. V. Mikkelsaar.	Geomeetria meetodika	80
Villem Nano.	Tasapinnaline trigonomeetria ja sfäärilise trigonomeetria alged	110
M. Okas.	Arvlemisõpetus	120
V. Päss.	Algebra ülesannete kogu I osa	100
" "	Neljaastmelised logaritmid	40
A. Veikmann.	Protsentide väljaarvamise tabelid	150
A. Wildbrett.	Analüütiline geomeetria ja diferentsiaalarvamise elemendid	180

Majandus- ja õigusteaduslik kirjandus

A. Gustavson ja Herm	Rahvusvahelised reeglid laevade kokkupõrke ärahoidmiseks merel	40
M. Fluss.	Tulumaksu seadus	50
Ed. Karlson.	Kahekordne ehk Itaalia raamatupidamine	60
A. Loorits.	Vallavalitsuste võimkond ja kohused	100
M. Martna.	8. tunniline tööpäev	200
P. Ruubel.	Poliitilised ja ühiskondlised voolud Eestis	80
Prof. Shershenevitsh.	Ühiskonnateadus I osa	60
" "	" " II "	60
P. Voldemarson.	Tööliste küsimus	50

Kirjandust mitmelt alalt

Ajakiri „Murrang“	Nr. 1	60
" "	" " 2	60
" "	" " 3/4	100
" "	" " 5/6	100
A. Gustavson.	Navigatsiooni õperaamat I osa.	100
R. Kangro-Pool.	Kunst ja moraal	60
Elm. Kikas.	Õpilaste sõber	50 ja 65
J. Kompus.	Kunst meie põhiseaduse kavas	25
K. Lütsch.	Klaveri etüüdid	100
A. Lüüs.	Rinnalaste toitmine	50
N. Rimski-Korsakoff.	Praktiline harmoonia õper. I osa	50
" "	Praktiline harmoonia õper. II osa	50
Hans Roos.	Tulevik on meie teha	30
Juh. Vilms.	Polügaamiline abielu Eestis	40

J. Semper Meie kirjanduse teed

Kirjanduslised arvustused.

K.-Ü. „Loodus“ Tartus, 1927. 194 lk.
Hind 3 kr. 80 s.

Sellest teosest on arvustus pea vaikides mööda läinud, millest on kahju; sest võib julgesti ütelda, et see on üks paremaid töid, mis meil üldse ilmunud kriitilises kirjanduses.

Sissejuhatavaks ja nagu programmiliseks artiklikuks on „Meie kirjanduse teed“. Siin märgib autor ära eesti kirjandusliku arengu tähtsed meie iseteadliku kirjanduskultuuri järgul, s. o. alates Noor-Eestiga a. 1905. J. Semper näikse kindlasti olevat veendunud, et meil enne 1905. aastat mingit iseteadlikku kirjanduskultuuri ei olnud. See on tuttav Noor-Eesti orientatsioon ja kindlasti ühekülgne. Miks ei või meie kriitilise realismi sünniaega lugeda eesti iseteadliku kirjanduskultuuri alguseks? Praegu on mõlemad — niihästi realismi aeg kui Noor-Eesti aeg — minevikus ja nende erapooletu hinnang seetõttu võimalik. Ja just see erapooletu hindamine lubab tõendada, et need mõlemad ajajärgud on möödunud iseteadliku kirjanduskultuuri tähe all. Kahilemata on õige, et enne realismi aega mingist kirjanduslikust kultuurist ei või olla juttu, mannetu ja viril oli kirjandus niihästi sisult kui vormilt. Kuid realistlikud kirjanikud E. Vildega eesotsas töid siin pöörde: nad hakkasid kultiveerima ja süvendama kirjandusliku teose üht külge ja nimelt sisu. Ja peame ütlema, seetõttu värskendus ja algupärasus märksa meie kirjandus. Tõsi, kirjandusliku teose vorm jäi kõrvaliseks asjaks, vormi isegi ignoreeriti, aga sisu reform on vastuvaidlematu. Vormi-uuendajaid ei saanud realistidest. Vormi revolutsiooni tõi Noor-Eesti, ja siin ei saa noor-eeslaste teened keegi alahinnata. Noor-Eesti on meie kirjandusliku stiili kultuuristanud, õieti loonud meie kunstipärase stiili.

Mõlemad ajajärgud on oma ülesande täitnud ja nüüd algab, nagu Sempergi mainib, uus ajajärk, õieti ongi alanud, kus sisul ja vormil on ühesugused õigused väärtuslike kunstiteoste loomiseks.

Selle uue alanud ajajärgu kirjandust ja selle väärtusi analüüsibki J. Semper ning püüab kindlaks määrata meie kirjandusliku arengu suunda tulevikus. Kahilemata on siin autor tabanud õieti mõnda joont meie aja vaimlises otsinguis ja kirjanduslikes maitseaines. Vastuvaidlematu fakt on see, et liürika on moest ära ega tõmba enam, isunetakse ja janunetakse suurte monumentaalsete romaani järele: millest muust on tingitud A. H. Tammsaare „Tõe ja õiguse“ ja A. Jakobsoni „Vaeste-patuste alevi“ hiiglamenu meie oludes.

J. Semperi raamat kandvamaks artiklikuks on võrdlemisi põhjalik uurimus meie uuema proosa stiili üle. See uurimus on seda enam tähelepanu vääri, et meil kirjandusliku stiili küsimust seni väga vähe on teoreetiliselt käsitletud. Sellelt alalt võiks nimetada vast ainult paar tõsisemat tööd: Fr. Tuglase „Kirjanduslik stiil“ Noor-Eesti IV albumis 1912 ja D. Palgi „J. Oksa proosa-teoste stiil lingvistiliselt“ ajakirjas „Eesti Keel“ 1927.

Oma uurimuse sissejuhatavas osas teeb J. Semper mõningad üldmärgused keele ja stiili

kohta — rõhutades sel puhul keeleuuen-duse määratud tähtsust meie kirjandusliku stiili arenemises. Aktuaalsest sisust ja abstraktses ideest üksi ei äita, et luua kunstiteost. Tarvis on ka vastavat vormi; alles stiil annab sisule ja ideele vastava eluõhu.

Teinud need üldmärgused, iseloomustab autor meie proosakirjanikkude stiili paaril viimasel aastakümnel. Sellest iseloomustusest näeme, et just stiil on see, mis igale kirjanikule ja ta loomingule annab tema erilise, individuaalse isiku-ilme. Üksikute kirjanikkude stiili analüüs võimaldab tähele panna, kuidas just stiili ilmetus ja puisus ning lohakus ei lase ka sisu ega ideed täiele mõjule pääseda ega kujusid elavaks saada.

Kuigi J. Semperi hinnangud ja otsused on vahest mõnel puhul liiga subjektiivsed ja vastuväiteile kutsuvad, kuid ega see muuda palju uurimuse tähtsust ja väärtust.

Paljude näidete varal iseloomustab J. Semper pea kõigi uuemate proosaitsete sõnastust ja pildistab nende kirjanikkude stiili-pale; kui nimesid nimetada, siis oleksid need M. Metsanurk, A. H. Tammsaare, A. Kivikas, F. Tuglas, A. Gailit, A. Tassa, R. Roht ja J. Oks.

Edasi järgnevad J. Semperi raamatus arvustused kolme tähtsama 1926. aastal ilmunud proosa-teose, nimelt A. H. Tammsaare „Tõe ja õiguse“, A. Gailiti „Vastu hommikut“ ja M. Metsanurga „Jäljetu haa“ kohta. Need on arvustused selle sõna otseses mõttes, aga mitte sellised sisu ümberjutustamised, nagu neid ilmub ohrasti mõnes ajakirjas.

Lõppartiklis kõneleb J. Semper ajaviitest, kunstist ja rahvast ning polemiseerib nendega, kes pajatavad suure suuga kunstist ja rahvast ning kunsti viimisest rahva juurde, aga ei tea isegi, mis on see rahvas ja mis on see kunst.

J. Roos. *Looming nr. 2, 1928.*

Johannes Semper ELLINOR

Novellid. 182 lk.

K.-Ü. „Loodus“ Tartus 1927.

Kaas E. Adamsonilt.

Hind 3 krooni 20 senti.

„Ellinor“ on sisult ühtlasem kui „Sillatalad“; sisemiselt seob koguteose üksiktooteid kõigi viie peategelane: ekstravagananne noor daam Ellinor, nii et üksikud novellid mõjuvad suure romaani fragmentidena.

Esimeses novellis „Karikakar“ esineb Ellinor alles koolialise, äärmiselt ekstsentrilise ning impulsiivse fütarlapsena õige algupärasest situatsioonist. Teises novellis „Astrid“ kohtame teda ikka alles kui üsna noort neitut, keset sõjapiirkonda jäänud talu ainsat elanikku; talu vaheldumisi vallutavate punaste ja valgete sõjameeste kahe esindaja ning Ellinori vahel kujuneb jällegi mitte-igapäevane, natuke veider situatsioon, mis juhtumisi laheneb Ellinorile õnnelikult. Kolmandas novellis „Niidukressid“ suhtub Ellinor naistesse; need on omapäraselt energilise, ülimeheliku proua Liibeon ja energilise proua alalisest hoolitsusest tüdinenud pehmeoomuline preili Korvet, kusjuures

kahe kaasmängija peegeldusel Ellinori isemeelselt-omalaadilist kuju reljeefsemalt piiritellakse. Neljas novell „Entsian“ kirjeldab lõunamaise supelranna fiirdiõhkkonda ja Ellinorisse armunud veidrad sakslast, kelle Ellinor sattumisi kaks korda surmasuust päästab. Viies — kogult kõige suurem toode — „Karukollad“ ei too Ellinori kujusse uusi jooni, vaid peaausjalikult ironiseerib kodumaa tõusikluse mitmesuguseid eriskummalisi esindajaid. Võrreldes „Sillatalade“ tegelastega on „Ellinori“ tegelaskond palju täpsamalt piiriteldud, kusjuures Ellinori ennast iseloomustatakse peaaegu ainult kaudselt: isikute varal, kellega ta kokku puutub, ja tema enda suhtumise varal neisse laadilt mitmesuguseisse isikusse. Säärane iseloomustamisviis on eesti kirjanduses esmakordne ja väärib seepärast tähelepanu. „Ellinori“ stiil on ainekäsitletse tihedusele vastavalt tihedam kui „Sillatalade“ oma, korrektselt voolav, väga kultiveeritud; leidub huvitavaid keskkonna ja loodusekirjeldusi. Et Semperi proosafoodangus — ja isegi luuletistes — meeoluline moment enamasti puudub, siis mõjub tema kirjutusviis kainenena, kuidagi spetsiifiliselt solidsena, mis eriti tundub ja meeldib ses mina-vormis kirjutatud teoses, mille peategelaseks noor naine . . .

M. Sillaots. *Eesti Kirjandus nr. 1, 1928.*

Raamatu-kultuurist.

See küsimus iseenesest on lai ja haarab sügavasse kultuuri; siinkohal puudutame rohkem välist külge ja välja minnes üksikust isikust.

Meie tõusva haritlaspõlve olukorda illustreerib iseloomukalt järgmine näide.

1928. a suvel, alles mõned nädalad tagasi, peatus Soomes Tartu üliõpilane. Võrdlemisi arenenud noormees, kel kirjanduses tublid teadmised ja kellel kodus kapitäis raamatuid. Soomlas-kaaslaste seltsis külastab ta N. talu Turu läheduses. Eestlane juhtub nägema ümmargusel laual saalis mingit piibli-paksust kaunist raamatut, pruunis nahkköites. Ta päästab, tütarlapse abiga muidugi, kaante rihmad lahii ja arvab hakata imestama, et piibel neil nii keset saali laual. Siis aga näeb — A. Kivi „Seitse venda“: hoolikad ja rikkalikud illustratsioonid, stiliseeritud trükitähed, hea paber, — kõik luksuslik. Noormehete tuleb mõttesse suur summa raha, mis kulutatud sellele raamatule, ja kõrge hind, mis makstud raamatu eest, ning ta hüüab soome-eesti keele segus: „Milleks see siis niiviisi?“ Talle tuli ette nii ime-lik: „Seitse venda“ on ju romaan, see sobib avaldada harilikul viisil, umbes keskmise paksusega raamatus, kus võivad olla ka illustratsioonid jne. Milleks ometi see piibli-paksune raamat, kulukas nahkköide, rihmad, palju tühja paberit, kallis hind?

Tema hüüatusest ei saadud aru, sest see oli soome ja eesti keele segu. Küsiin vastu. Nüüd taipas noormees oma lause süüdsusetuse: tuli meelde, et on loetud ja kuulnud kalleist iluköiteist, milles avaldatakse kirjanduslikke teoseid. Ta leidis, et küllap „Seitse vendagi“ on väärt seda, ja tegi juttu raamatu kallist hinnast.

See näide ei taha seada Soomet eeskujuks, vaid ainult esile tõsta, kuidas meil aru saadakse raamatu tähtsusest. Üliõpilane imestas eeskätt seda, et miks on kulutatud ühe romaani avaldamiseks nii palju, kuna on võimalik ju kaugel

odavamini. On ju tõsi, et tähtis on see, millest räägitakse raamatus, ning üliõpilase imestuses pole midagi ebaloomulikku, vaid just see kõige harilikum loomulikkus. Kuid siin puudub teatav element: puudub armastus, mis hellitaks raamatut kui niisugust. Ka see armastus raamatu vastu on loomulik, ainult selle vahenga, et see on kaunim ja arenenum suhtumine raamatusse.

On meeltüendav omada väärtuslik teos lüksuslikus iluköites. Siis tundub raamat kallimana, teda hoitakse hoolikamalt, tema vastu tekib helustunne, teda võib armastada nagu mõnda elusolevust või veel kõvemini: inimene teab siis, et ta lemmik ei muuda meelt, ei pööra selga, ei kao. Niisugune kaunis sõber on jäädav. Niisugune raamat tundub suure varandusena.

Meie noormehel ei olnud seda tunnet ja alles pärast tuli talle meelde, et see tunne on üldse ilmas olemas. Meie noormees on praktilise ja odava aja laps. Ta saab aru näit. endistest odavaist vene väljaannetest („Niva“ lisa jt.): siin on vähese raha eest saadaval suur teos. Ning ta arvab, et räpakas, kolletunud välimus võibki nii olla.

Kuigi on tähtis raamatu sisu ja mitte paber trükimustaga, ometi mõjutab räpane välimus ka kõige tundeimat lugejat: välimuse odavus mõjustab raamatu ideelist väärtust. Raamat ei ole küll nii tundlik nagu noor naisterahvas, kus riietus ja soeng ja jumestus on peatähendusega, kuid inetu välimus rikub siiski ka kirjanduslikku teost. Väline inetus äratab lugejas alavääristavaid tundeid ning need kanduvad tahtmatult üle ka ideelisele küljele. Niisama nagu riietus inimeste juures. Ning siin ei aita loogika.

On aga tundlikke lugejaid, kes ei saa vadata räpaka välimusega raamatule ilma seesmise värinata. Nendele on närune välimus heal teosel otse teotus. Anda näit. „Faust“ välja nagu odav kalender — see oleks jõledus ja suur haavamine mõnele tundlikule sakslasest lugejale ja ka teisest rahvusest lugejale. Ning avaldage meie „Kalevipoeg“ kalendritaolises raamatus; või piibel. See oleks vangla väärt tegu!

Teiselt poolt teeb jälle ilus välimus tühisei raamatu tähelepandavaks ja üldiselt väärtuslikumaks, kui ta on etgelikult.

On siis arusaadav, miks mõned autorid on nii närvlikud oma raamatu trükkimisel: ta valib tähti, mõõdab ja kaalub formaati, istub mitmel korral küsimuse kallal, kui lai jätta äär jne. jne. Siis jookseb veel ja veel kord trükkikoita, et muuta mõnda peensust.

Raamatu välimusel on suur tähtsus, selles pole kahtlust ja pole ka kahlust, et meil seda küll teatakse, kuid et lugejate juures ei ole see arenenud nii kaugele, et oleks elav nõudmine võimalikult kaunistate väljaannete järele. Meil hinnatakse head trükki ja head paberit ja ilusat kaant. Kuid meil tahetakse omandada raamat nii väikese rahaga, et ei hakata mõtlemaagi lüksusväljaandest. Peab tulema siin muudatus: raha tuleb asetada rohkem tahaplaanile ning eesplaanile nõue kauni raamatu järele. Raamat olgu väärtuslik sisult, kuid raamat peab olema väärtuslik ka väliselt! Peavad kaduma räpakad väljaanded ja närused raamatud.

Peab hakkama rohkem armastama raamatut. Seda ei tule asetada ühele pulgale igapäevase elu asjadega. Meil on ta praegu kaugel allpool:

meil hoolitsetakse kleitide, triiksärkide, sukkade, kingade, kübarate, apelsiinide, kohvi ja leiva eest, valitakse ja ei hoita kinni igast sendist. Raamat peab aga olema saada poolmuidu ning eesti raamat ongi üldiselt võrdlemisi väga odav.

Peab hakkama rohkem armastama raamatut. See on väärtus, on varandus, mis annab inimesele just seda vara, mida ei riku kõi ega rooste. Üksik raamatu-eksemplar on iseenesest kaduv, kuid teosed püsivad aastasadu ja viivad edasi mijoneid päid ja südameid. Raamatust võib saada niipalju, kui oskad võtta. See on 15-nes ja see viimane looduse ime: ise odav, ise vaikiv, kannab ta enese kõige suuremat inimkonna aaret, ise materiaalne annab ta inimesele vaimlist ja transformeerub kõige suureks. Kui inimestel on jumalusteks olnud tuli, vesi jne., siis võiks olla seda küll ka raamat. Meie ei hakka muidugi seadma teda ebajumalaks, kuid meie peame hindama teda vääriliselt. Ning siis armastame, hellitame, kaunistame, hoiame ning peame kalliks asjaks, mida ei saa määrata mingi rahasummaga.

Peab fähendama, et kirjastajad on raamatu välimusele pühendanud küllalt suurt tähelepanu. Kirjandusnädalal 1927. a. korraldatud raamatute näitus pani uskuma, et meil on küll viletsaid raamatuid, kuid et meil püütakse teha ka raamatut väliselt kauniks. Kirjastajate hoole hea näitena on LÜB. Kui võrrelda teisi samalaadseid väljaandeid näit. saksa ja vene keeles, siis on LÜB saanud enesele võrreldes teistega märksa kaunima ja valituma välimuse ning 25 sendilise hinna juures annab see tunnistust erilise tähelepanust välimusele.

Nagu eespool alla kriipsutatud osatakse meil kulutada raha igapäevseks eluks, kuid ei tule nagu ette, et ka raamatuid tarvis enesele soetada, ja kas või ehteasjade arvel. Meil on asutatud raamatukogusid ja tuleb asutada veel juurde; need ei suuda aga rahuldada kõiki nõudeid. Esiteks ei saa raamatukogust alati ja saab ainult ajutiselt. Teiseks on võõras raamat ikkagi võõras. Tihti on lugejal isegi raske võtta ette sellist raamatut, kus on jäljed sadandeist näppudest. On hoopis teine tunne oma raamatu vastu: olles sinuga alati ühes, olles samas õhus kui sina, peegeldades sinu meeoleolu lugemisel, muutub ta varsti üheks osaks sinust. Ja kui on meeldiv raamat, siis armsaks osaks. See inimene, kellel pole enesel raamatuid, on vaene, on külm ja tõmp.

Raamatu muretsemine ja omamine nõuab teatavat ilmavaadet. Raamatute järjekindel ostmine on kaunis harjumus. Meil eestlastel on kahjuks vähe seda ilmavaadet ja hõredasti seda harjumust.

Mõelgu igaüks omaette, kas raamatute muretsemine on hea omadus. Ning kui vastab enesele jaatavalt, siis peaks jääma truuks harjumusele, et omandada raamatuid, ja mitte igasuguste teiste ostude sabas, vaid vähemalt üheväärselt teiste ostudega. 1918. a. paigu võttis see harjumus hoogu, kuid nüüd on soikunud. Haritud inimene ja ka iga teine, kes loeb üldse raamatuid, peaks enese ulatuses jääma truuks sellele harjumusele. Kes ei loe, see peaks hakkama lugema ja käima sama rada.

X.

Vastutav toimetaja: Hans Männik.

Väljaandja: K.-Ü. „Loodus“, Tartus, Vana tän. 1
Trükkikoda Ed. Bergmann, Tartus.

U u e d kooli-õpperaamatud sügiseks!

Praegu trükis ja ilmuvad lähemal päevil:

Kuulberg-Treffner-Perli-Martinson — Elavad arvud III ja IV algkooli õppeaastale.

F. V. Mikkelsaar — Algkooli matemaatika V õp.

G. Rägo — Matemaatika tööraamat keskk. (Algebra) Keskkooli I kl. kursus (7 õp.)

II „ „ „ (8 „)
Joh. Kuulberg — Matemaatika meetoodika. (Geomeetria.)

Joh. Kuulberg — Laste sõber (Aabits ja lugemik). II parandatud ja täiendatud trükk. Raamat ilmub 5 värvitrükis hulga piltidega.

M. Kampmann — Eesti lugemik IV jagu (5. õp.) Uuele algkooli õppekavale vastavalt ümber töötatud. Hind bros. 200.—, köites 225.—

Raamat on üle 300 lhk. suur, hulga piltidega ja väga heal paberil.

J. Kents — Eestimaa. (Maateaduse õpperaamat keskkooli III klassile).

H. Kruus — Eesti ajalugu kõige uuemal ajal II osa (1927. a. ilmunud I osa järg).

Seeriast «EESTI-SAKSA- ja INGLISE kirjandust koolidele»:

Fr. Tuglas — Popi ja Huhuu

Vald. Bonsels — Die Biene Maja

Oscar Wilde — The devoted friend

Thomas Hardy — The three strangers

Th. Storm — Pole Poppenspäler

Peale selle on ilmumisel terve rida väga väärtuslikke teaduslikke teoseid:

Dr. I. Manninen — Soomesugu rahvaste etnograafia (ilmub paralleelselt saksa-, soome ja ungarikeeltes).

O. Liiv — Vene asutusest Alutagusel.

St. Cseky — Eesti administratiivõiguse allikad.

A. Borkvell — Logaritmiline liineal.

Tähelepanuks raamatute levitajaile!

Tänasest päevast on kõik A.-S. «VAR-RAK'u» kirjastusel ilmunud raamatud ja **D. KOPPEL** — S. SÜTT'i väljaanded **K. o.-Ü. «LOODUSE»** pealaos. — Nimekirjad saadetakse soovijaile hinnata välja.

K. o.-Ü. „LOODUS“, Tartus.